

Archeologienota Gent – Oudevest 37/39

Deel 2: verslag van resultaten

Davy Herremans

Goed in erfgoed
Adolf Baeyensstraat 134G
9040 Sint-Amandsberg
www.goedinerfgoed.be

Colofon

Projectcode 2018E110

Archeologienota Gent – Oudevest 37/39

Opdrachtgever

Katharina De Geyter

Sint-Katelijnestraat 18

9000 gent

Uitvoerder

Goed in erfgoed Comm. V.

Adolf Baeyensstraat 134G

9040 Sint-Amandsberg

BTW BE 0669.484.003

© 2017 – Goed in erfgoed Comm. V.

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van Goed in erfgoed Comm. V.

Goed in erfgoed Comm. V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte.....	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Ligging.....	7
1.3 Archeologische voorkennis	7
1.4. Onderzoeksopdracht	8
1.4.1. Aanleiding vooronderzoek	8
1.4.2. Vraagstelling	8
1.4.3. Randvoorwaarden.....	8
1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen.....	11
1.5. Onderzoeksstrategie en -methode.....	16
1.5.1. Landschappelijke situering.....	16
1.5.2 Historisch-cartografische situering.....	17
1.5.3. Archeologische situering	18
2. Assessmentrapport	18
2.1. Methoden, technieken en criteria	18
2.2. Conservatie-assessment.....	18
2.3. Assessment van het onderzochte gebied	19
2.3.1. Landschappelijke situering	19
2.3.1.2. Geologie	21
2.3.1.2.Bodemtype	23
2.3.1.3. Bodemerosie	23
2.3.1.4. Bodemgebruik.....	23
2.3.2 Historisch-cartografische situering	25
2.3.3. Archeologische situering	31
2.3.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied.....	33
Synthese.....	34
Bibliografie	38

Lijst van figuren..... 40

Bureauonderzoek

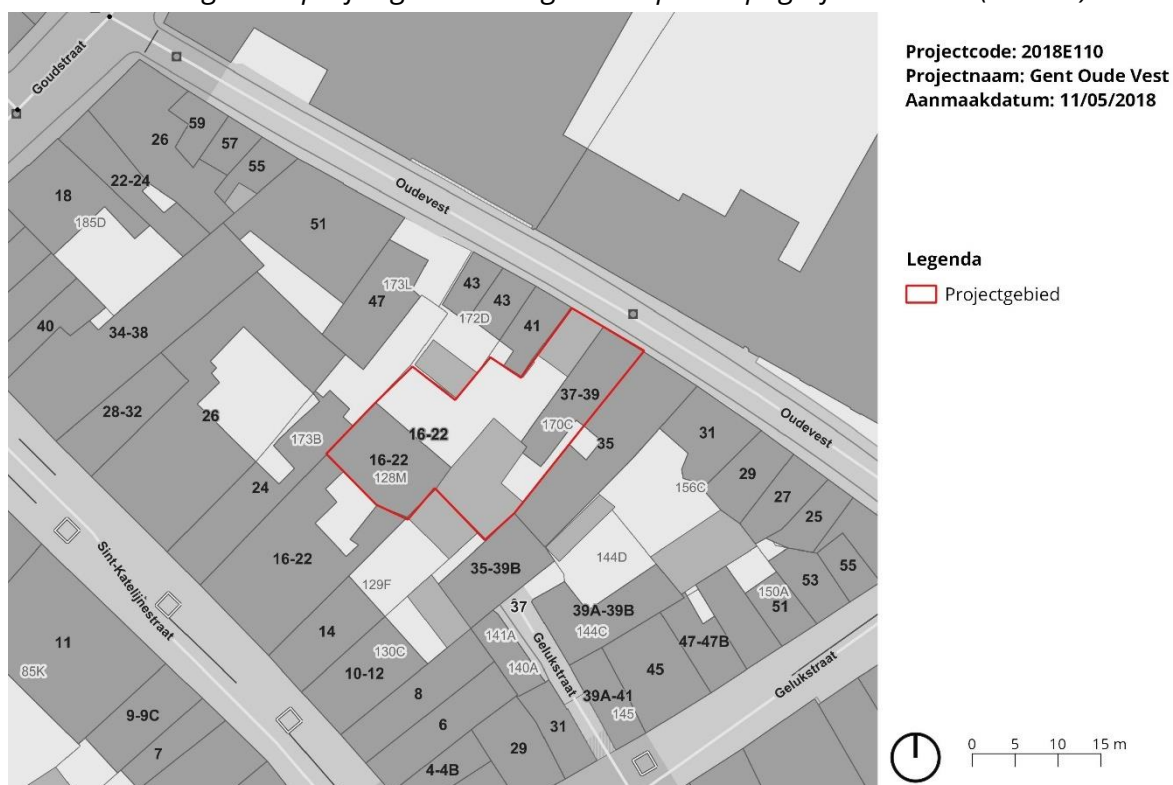
1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

- Initiatiefnemer: Katharina De Geyter, Sint-Katelijnestraat 18, 9000 gent
- Projectcode bureauonderzoek: 2018E110
- Sitecode: GE-OV-2018
- Nummer van het wettelijk depot of buitenlands equivalent hiervan: nvt
- Erkende archeoloog: Herremans Davy - OE/ERK/Archeoloog/2017/00166
- Locatie projectgebied: Oudevest 37/39, 9000 Gent.
- Bounding Box: xMin,yMin 105093.70,194522.34 : xMax,yMax 105130.81,194549.06
- Oppervlakte percelen: 469 m²
- Kadaster: Gent, 2de afdeling sectie B nrs. 1823b en 1823c.
- Termijn bureauonderzoek: 04/05/2018-16/05/2018
- Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed: Bureauonderzoek.
- Onderdeel archeologische zone: ja
- Verstoorde zones: Er situeren zich verstoorde zones binnen het projectgebied. Er is geen aanduiding van gekarteerde zones waar geen archeologie meer te verwachten is.
- Topografische kaart: figuur 1
- Kadasterkaart: figuur 2
- Overzichtsplan archeologische zones versus gebieden waar geen archeologie wordt verwacht: figuur 3

Figuur 1: projectgebied voorgesteld op de topografische kaart (© AGIV)

Figuur 2: projectgebied op de GRB-basiskaart (recent gewijzigde perceelsnr's: 128M=B1823b
170c=B1823c) (© geopunt)

#GOEDINERGOED

#GOEDINERGOED

Figuur 3: het projectgebied aangeduid op de hedendaagse orthofoto met de gebieden waar geen archeologie te verwachten valt en de grenzen van de archeologische zones (© geopunt)

1.2. Ligging

Het projectgebied situeert zich op grondgebied Gent, deelgemeente Gent. De terreinen bevinden zich in de archeologische zone 'Historische stadskern van Gent, meer bepaald langs de Oudevest 37/39, 9000. Het projectgebied omvat twee percelen gekend bij het kadaster onder het nummer: Gent Gent, 2de afdeling sectie B nrs. 1823b en 1823c. De terreinen zijn vandaag volledig bebouwd en verhard.

1.3 Archeologische voorkennis

Het projectgebied maakt deel uit van een vastgestelde archeologische zone en omvat geen zones waar geen archeologie te verwachten valt (Figuur 3). Binnen het projectgebied werden geen archeologische waarnemingen gedaan. In de omgeving werden een aantal archeologische vindplaatsen vastgesteld die werden opgenomen in de CAI (zie infra).

1.4. Onderzoeksopdracht

1.4.1. Aanleiding vooronderzoek

Particulier Katharina De Geyter plant een nieuwbouw langs de Oudevest 37/39. Door samenvoeging van 2 kadastrale percelen, waarbij de eigendomsrechten van de te verenigen percelen identiek zijn, ontstaat een perceel van ca. 469 m² (>300m²) en meer dan 100m² hiervan wordt geroerd door geplande werken met ingreep op de bodem. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht gezien het projectgebied zich in een vastgestelde archeologische zone bevindt.

1.4.2. Vraagstelling

Doel van dit bureauonderzoek is om na te gaan wat het archeologisch potentieel is van het projectgebied op basis van historisch-cartografische bronnen en gepubliceerde archeologische en landschappelijke data. Op deze manier wordt nagegaan (i) of verdere maatregelen in het kader van archeologisch (voor)onderzoek nodig zijn en (ii) welke dimensie die aannemen.

Het bureauonderzoek start vanuit volgende vraagstelling :

- Wat is op basis van de bestaande bronnen het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de bodem en eventuele archeologische site(s)?
- Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?
- Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?
- Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?

1.4.3. Randvoorwaarden

Deze archeologienota beperkt zich tot een bureauonderzoek. Verder vooronderzoek met of zonder ingreep op de bodem kon niet worden georganiseerd voorafgaand aan de aanvraag tot omgevingsvergunning omwille van praktische redenen: momenteel zijn de gronden bebouwd en verhard (verharding vrijwel 100%). De terreinen zijn dus niet te onderzoeken voorafgaand aan de sloop. De sloop wordt samen met de geplande werken vergund.

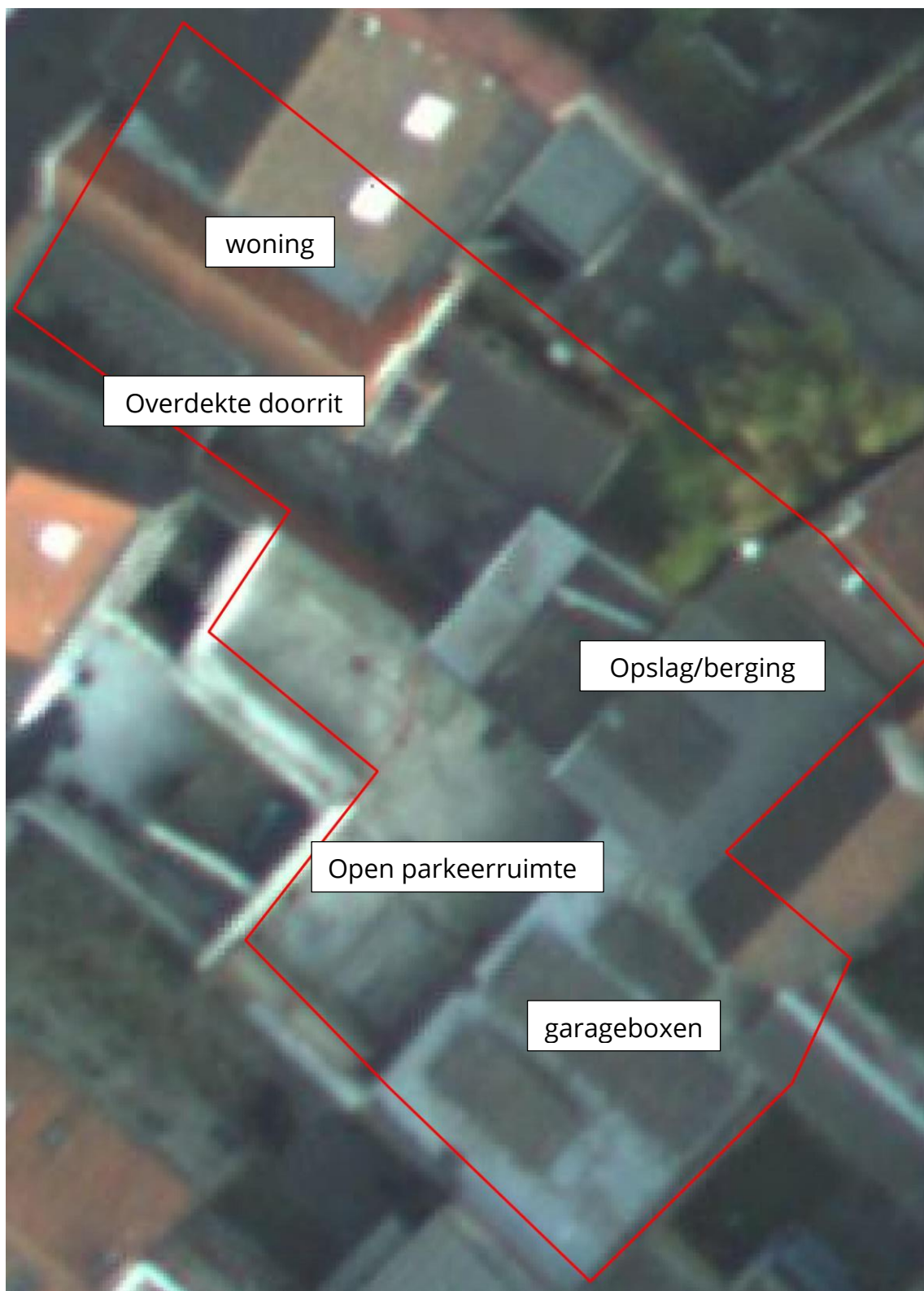
Het bureauonderzoek beperkt zich tot gepubliceerde of tenminste toegankelijk bronnen.

Figuur 4: zicht op woning en doorgang vanaf de Oudevest

Figuur 5: zicht op de parkeerplaatsen en garageboxen vanaf de doorrit. Situatie voor de afbraak van de bedaking

Figuur 6: recente orthofoto: woning langs de Oudevest met daarnaast doorgang (boven) en daarachter een zone met opslagplaatsen, parkeerplaatsen en garageboxen (onder). Situatie na recentelijke afbraak van de bedaking. De verharding is vrijwel 100% (©Geopunt)

1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen

Bestaande toestand

Langs de Oudevest bevindt zich momenteel een woning met trapgevel (links) en een muur van ca. 6,25m hoog opgetrokken uit baksteen (rechts) met poort als toegang naar een aantal verder gelegen bergingen, garages en parkeerplaatsen. De bouwfysische toestand van de bergingen, garages en parkeerplaatsen is slecht. Een deel van de parkeerplaatsen was tot voor kort overdekt, maar de daken werden omwille van de veiligheid recentelijk afgebroken.

De Dienst Monumentenzorg en Architectuur van de stad Gent geeft aan dat de huidige woning met trapgevel geen bijzondere culturele/historische en/of esthetische waarde: " Na destructief onderzoek gecombineerd met archiefonderzoek blijkt duidelijk dat het pand grondig werd verbouwd of heropgebouwd en geen oude kern bezit. De gevels werden heropgemetseld, de draagstructuren bestaan uit eenvoudige houten roosteringen gedragen door een stalen ligger en betonnen liggers, de dakconstructie werd vernieuwd en heeft geen bijzondere erfgoedwaarde. Deze elementen in overweging nemend zijn er vanuit monumentenzorg geen argumenten die behoud van het gebouw kunnen motiveren. De Dienst Monumentenzorg en Architectuur kan dan ook akkoord gaan met de sloop van het volume (zowel de woning als de gevel eraan palend met daarin een poort die toegang verleent tot het binnengebied).¹."

Nieuwe toestand

De geplande werken omvatten het bouwen van drie wooneenheden op de percelen langs de Oudevest 37/39 te 9000 Gent, kadastraal gekend onder 2e afdeling sectie B nrs. 1823b en 1823c. Door samenvoeging van twee kadastrale percelen, waarbij de eigendomsrechten van de te verenigen percelen identiek zijn, ontstaat een groot perceel van ca. 469 m². Het woonproject omvat het verwezenlijken van een tuinwoning, twee schakelappartementen, een gemeenschappelijke binnentuin, een aantal gemeenschappelijke voorzieningen (polyvalente ruimte, wasplaats enz.).

In functie van de nieuwbouw wordt de sloop van een woning en een inrit, bergplaatsen, garageboxen en parkeerplaatsen voorzien. De sloop van de bestaande funderingen gebeurt tot op de aanzet van de nieuwe vloerplaat met lokaal enkele diepere afgravingen in functie van funderingen, riolering en putten.

¹ Citaat uit de e-mail dd. 28-06-2017 van Mevr. Tamara Rogiest van de dienst Monumentenzorg en Architectuur van de Stad Gent

De hoofdbouw situeert zich langs de straatkant en omvat twee appartementen. De achterbouw (langs de linker perceelsgrens en tot tegen de achterste perceelsgrens) omvat een woning met daarboven een gemeenschappelijke polyvalente ruimte. In de rechter zijde van het hoofdbouw wordt op het gelijkvloers een doorgang ingeplant zodat de tuinzone toegankelijk blijft vanaf de straat.

Concreet omvatte de werken met ingreep op de bodem:

- in afwachting van verder funderingsonderzoek wordt uitgegaan van een algemene funderingsplaat op plaatszand. Het gaat om een afgraving over een diepte van 50-60cm ten opzichte van de nieuwe 0-pas (= binnen vloerpas huidig gelijkvloers).
- afgraven van een vorstrand van circa 60cm breed en tot op vorstvrije diepte (circa 80cm onder het maaiveld).
- aanleg rioleringen (buisdiameter 110 mm tot op 85 cm diep) en toezichtputten (25 cm diameter tot op 1,3 m)
- aanleg regenwaterput van 15000 l (3,4 x 2,9 m, diepte 2,5 m) en infiltratieput van 1250 l (1,25 x 2,5 m, diepte 1,1 m)
- aanleg septische tank van 5000 l (diameter 2,15 m, diepte 2,3 m)
- aanleg liftkoker (2,3 X 2,4 m, diepte 1,75 m)

Figuur 10: plannen en sneden nieuwe toestand (brandweerplan) (Groot plan in bijlage, © Lieven Spiessens)

1.5. Onderzoeksstrategie en -methode

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Herremans Davy, erkend bij erkenningsnummer OE/ERK/Archeoloog/2017/00166

De nota werd opgemaakt op PC met Office- en Adobe-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (QGIS). In die GIS werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI).

Voor de diverse onderdelen van het assessment werden diverse bronnen gebruikt. Deze worden hieronder verder opgesomd en toegelicht. De bronnen en hun correcte bibliografische referentie zijn opgenomen in de bibliografie (§ 3) op het einde van dit verslag.

1.5.1. Landschappelijke situering

De basis voor de landschappelijke situering vormen de diverse cartografische bronnen, met name:

- Tertiair geologische kaart
- Quartair geologische kaart
- Bodemkaart van België
- Potentiële Bodemerosie
- Bodembedekkingskaart
- DHMVII – DTM 1m kaartblad 22
- Topografische Kaart van België 1:10 000, kaartblad 22. Gent

Bij het consulteren van dit kaartmateriaal werd gebruik gemaakt van volgende tekstuele toelichtingen:

- De Moor G. 2000, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 22 Gent (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G. 1996, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 22. Gent (Schaal1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

- Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Deze bronnen, zowel cartografisch als tekstueel, werden gebruikt omdat ze direct relevant waren ten aanzien van de uiteenlopende inhoudelijke aspecten (geologie, bodemkunde, bodemerosie, bodemgebruik, hydrografie en geomorfologie) en van de landschappelijke situering in de assessment.

1.5.2 Historisch-cartografische situering

Volgend kaartmateriaal werd aangewend bij de historisch-cartografische situering van het projectgebied:

- Stadszicht, 1534, anoniem
- Stedenatlas van de Lage Landen, ca. 1556, J. Van Deventer
- Kaart van Gent, 1617, J. Horenbault
- Carte topographique de la partie de la Belgique comprise entre Gand et Tournay, Maestricht et Liège ...1745-1748, J. Villaret
- Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771-1778, J.J. F. graaf de Ferraris
- Atlas der buurtwegen, 1843-1845
- Cartes topographiques de la Belgique, 1846-1854, P. Vandermaelen
- Atlas cadastral parcellaire de la Belgique, 1842-1879, P.C. Popp
- Perceelplan van Gent en omstreken, 1900, J. Gevaert en A. Van Impe

Een aantal parameters werden in acht genomen bij de selectie van het historisch-cartografisch bronmateriaal: relevantie, chronologische spreiding en toegankelijkheid. De hierboven opgesomde cartografische bronnen zijn in de eerste plaats gekozen om een zo breed mogelijk diachroon overzicht te genereren van de bewoningsgeschiedenis in het projectgebied. Voor Gent is een uitgebreide collectie aan kaartmateriaal voorhanden. Een selectie werd gemaakt van kaarten die ook daadwerkelijk het projectgebied gedetailleerd in brengen. Verder werd de toegankelijkheid van de cartografische bronnen in acht genomen. Voorkeur werd gegeven aan reeksen die vlakdekkend zijn gekarteerd, maar vooral ook vrij te raadplegen zijn en als gevolg in dit rapport kunnen afgebeeld worden. Bijkomend werd gebruik gemaakt van kaartmateriaal ontsloten via Cartesius (www.cartesius.be). Weergaven van deze kaarten zijn niet bijgevoegd in deze nota (tenzij mits toestemming) wegens auteursrechtelijke bescherming van deze bronnen. Als gevolg worden de voornaamste bevindingen enkel in de tekst beschreven bronnen.

1.5.3. Archeologische situering

Voor de archeologische situering werd gewerkt met de databank van het Centraal Archeologisch Inventaris (CAI). Deze inventaris is het centrale verzamelpunt van alle archeologische data in Vlaanderen en bijgevolg een relevante startpunt voor bureauonderzoek. Aanvullend werd gebruik gemaakt van beschikbare en toegankelijke archeologische literatuur.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie uit het bureauonderzoek. Om het archeologisch potentieel van het projectgebied in te schatten en een antwoord te vormen op de vooropgestelde onderzoeksvragen worden de geselecteerde bronnen (supra) geanalyseerd en besproken. Uiteindelijk worden de resultaten van de verschillende deel-assessments samengebracht tot een synthese die het mogelijk maakt een gemotiveerd advies uit brengen met betrekking tot het nut van al dan verdergezet archeologisch onderzoek. Bij onvoldoende informatie wordt er uit gegaan van bijkomende maatregelen om tot een waardevol assessment van het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

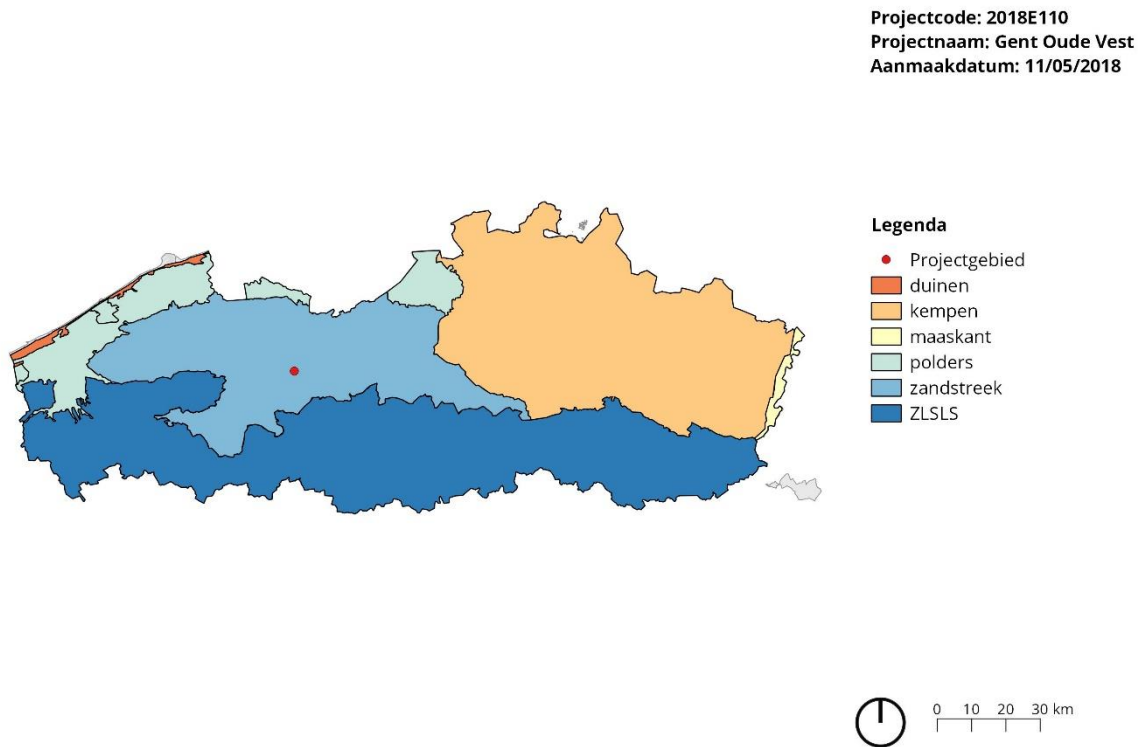
De digitale output van dit bureauonderzoek, gaande van de archeologienota zelf tot alle figuren, plannen, kaarten, lijsten en GIS-bestanden, wordt digitaal bewaard op twee fysieke gegevensdragers. Naast bewaring op deze fysieke media wordt een bijkomend kopij voorzien op een virtuele drager (Google Drive).

Een conservatie-assessment voor stalen of archeologisch vondstmateriaal is niet van toepassing voor dit bureauonderzoek.

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

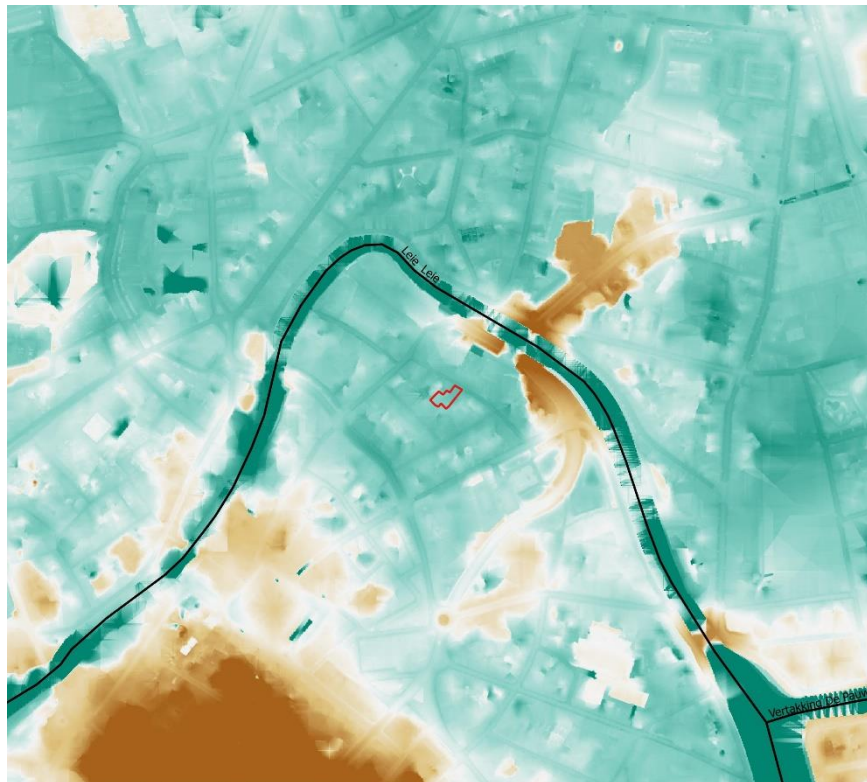
2.3.1. Landschappelijke situering

Gent behoort tot de geografische streek van Zandig Vlaanderen en bevindt zich op de plaats waar de Leie afwatert in de Schelde (figuur 11).

Figuur 11: projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen en de archeoregio's

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (DHMV II) verschaft enige informatie omtrent de geomorfologie, hydrografie en topografie van het projectgebied (Figuur 12). Gent kenmerkt zich door de aanwezigheid van een groot aantal zandige hoogten. Zo bevinden zich in en rond Gent een vijftal dekzandruggen van Laat-glaciale ouderdom: ten noorden van de Blandijnberg situeert zich een dekzandrug ter hoogte van de kouter en de Zandberg; ten oosten van Gent, situeert zich een rug ter hoogte van de Sint-Baafskouter; ten zuidoosten situeert zich de dekzandrug van Ledeberg; rond Ekkergem situeert zich een lage rug en tenslotte ten westen van Gent bevindt zich de Mariakouter. Verder ontstonden in het Laat-glaciaal ook in de rivierbeddingen van de Leie en Schelde een aantal grote en kleine rivierduinen. Vele van deze duinen werden door landbouwactiviteiten genivelleerd en verdwenen zo uit het landschap. Het projectgebied bevindt zich in een eerder laaggelegen gebied omgeven door in het verleden vaak overstromende Leiearmen (Gelaude 2010).

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

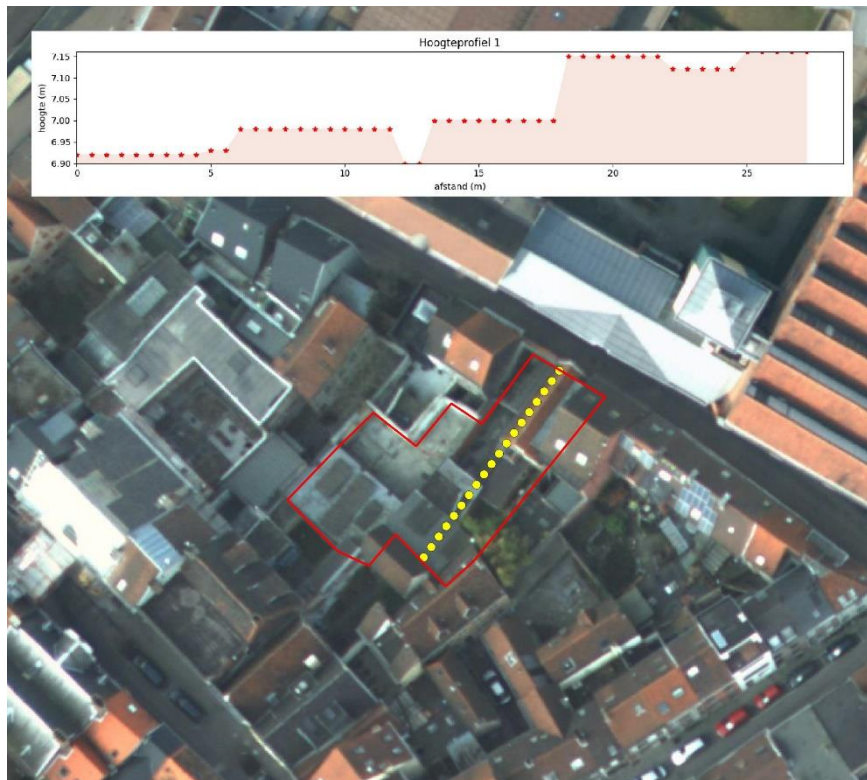
Legenda

- Projectgebied
- hydrografie

#GOEDINERFGOED

Figuur 12. het projectgebied en hydrografie op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

Legenda

- Projectgebied
- hoogteprofiel

#GOEDINERFGOED

Figuur 13: het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel

Als we het afgeleid digitaal terreinmodel (DTM) op ruimere schaal bekijken dan komt duidelijk tot uiting dat de oorspronkelijke topografie in dit stadsdeel grotendeels is verdwenen door antropogene invloed ten gevolge van urbane ontwikkeling. De Waterwijk, waar ook het projectgebied deel van uitmaakt, kwam in de 13de eeuw binnen de stadsomwalling te liggen. De huidige loop van de Leie (Nieuwe Leie) werd in deze periode gegraven als buitengrens van de stad. Het gebied binnen het water kwam in de 13de en 14de eeuw tot volle ontwikkeling en maakt sindsdien deel uit van de dichtbebouwde stadskern van Gent.

Het projectgebied situeert zich op +/- 6.95-7.15 m TAW en is nagenoeg vlak. Historische nivelleringswerken hebben het terrein uitgevlakt. Oorspronkelijk was er een lichte helling richting Oudevest en de Leie (Figuur 13).

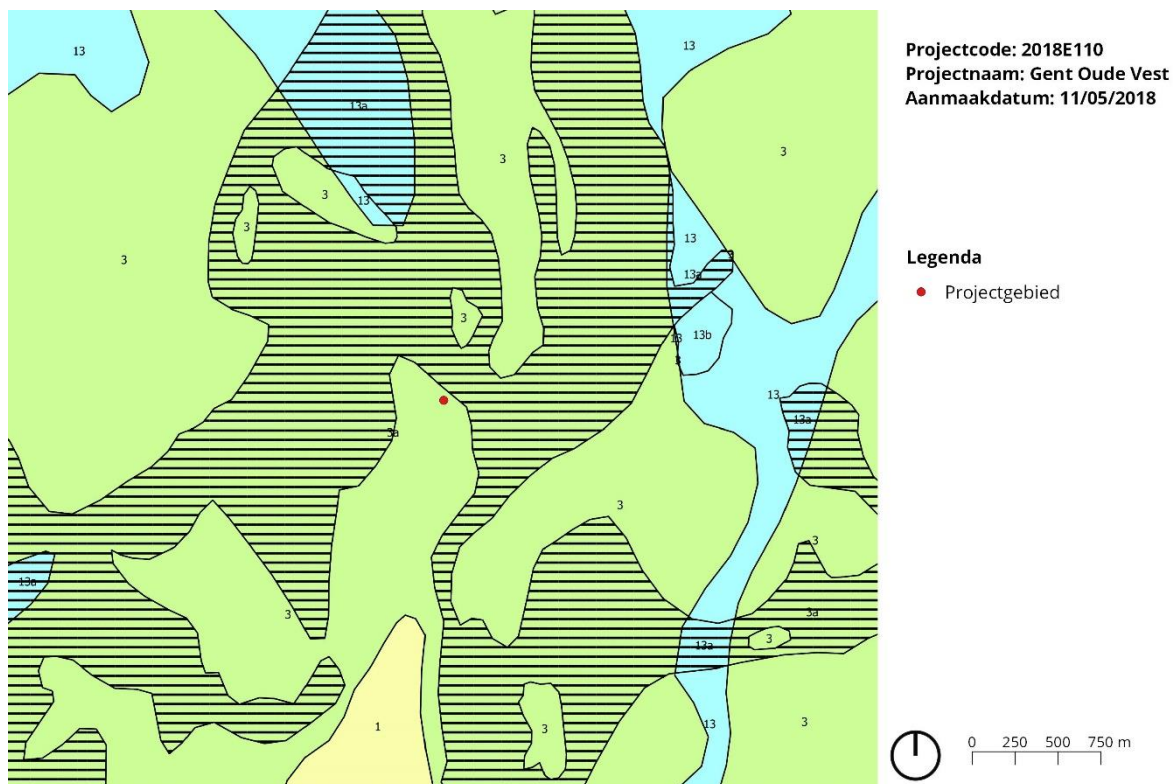
2.3.1.2. Geologie

Op schaal van de geologie valt het projectgebied binnen de Tertiaire Formatie van Gent (Figuur 14). Deze Tertiaire formatie is een essentieel mariene afzetting en bestaat voornamelijk uit zandige en kleiige sedimenten. Volgens de Tertiaire geologische kaart dagzoomt ter hoogte van het projectgebied het Lid van Vlierzele gekenmerkt door grijsgroen galuconiethoudend fijn zand, horizontaal of kruisgewijs gelaagd met kleilenzen. Naar onder toe gaat het substraat over in homogeen kleiige zeer fijn zand. De oudere Leden van Pittem en Merelbeke bestaan respectievelijk uit grijsgroen glauconiethoudende kleiig zeer fijn zand afgewisseld met zandige klei, en donkergrijze klei gekenmerkt door dunne zandlenzen met organisch materiaal en pyrietachtige concreties (Jacobs et al. 1996).

Op het tertiair rust het quartair pakket en dat wordt ter hoogte van het projectgebied (Figuur 15) gekenmerkt door volgende sequentie: de basis van het Weichseliaan bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (FLPw). Deze werden afgezet door een verwilderd rivierensysteem uit het pleistoceen in de Vlaamse vallei. Daarop rusten zandige eolische afzettingen van het Weichseliaan of het Vroeg Holoceen (ELPw). Vaak zijn er ook hellingsafzettingen uit het Quartair aanwezig (HQ) (De Moor 2000).

Figuur 14: het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)

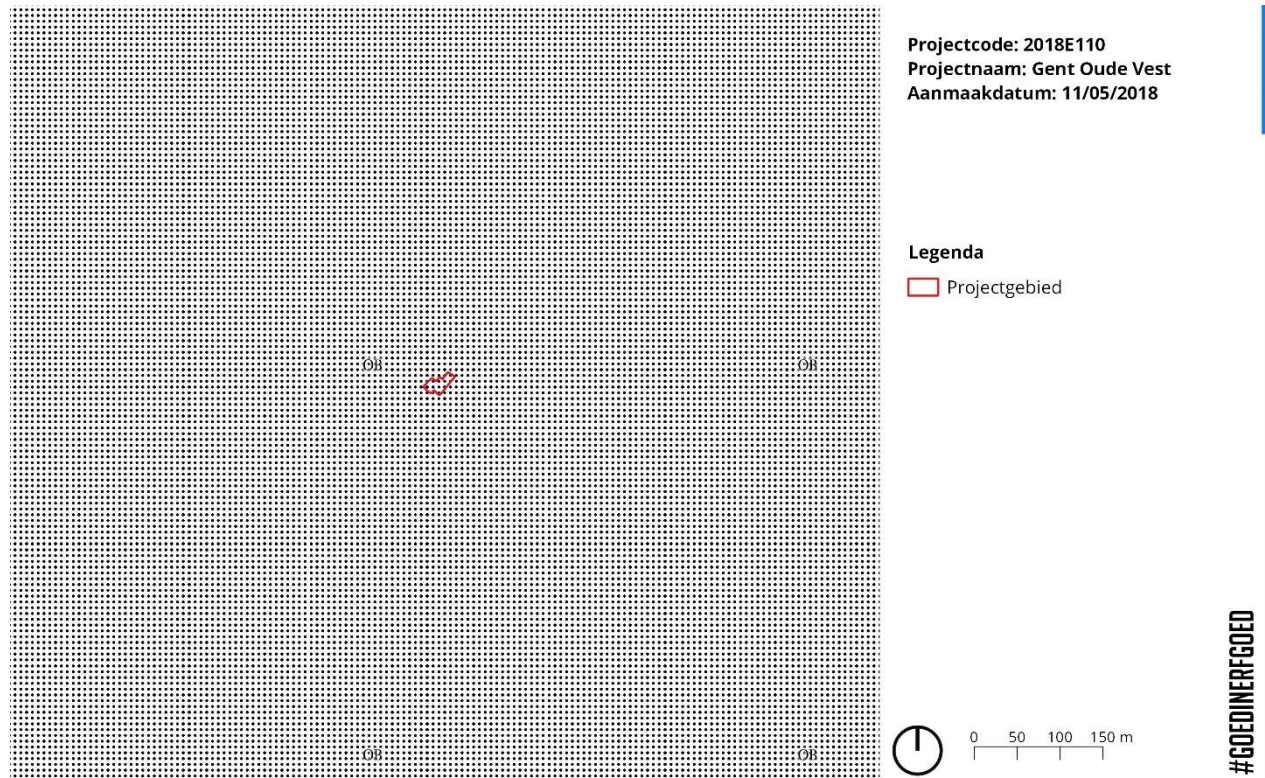
Figuur 15: het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)

#GOEDINERFGEED

#GOEDINERFGEED

2.3.1.2. Bodemtype

Op de bodemkaart staat het projectgebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). In deze zones wordt er vanuit gegaan dat het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens volledig is gewijzigd of vernietigd (Figuur 16)(Van Ranst en Sys 2000).

Figuur 16: de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

2.3.1.3. Bodemerosie

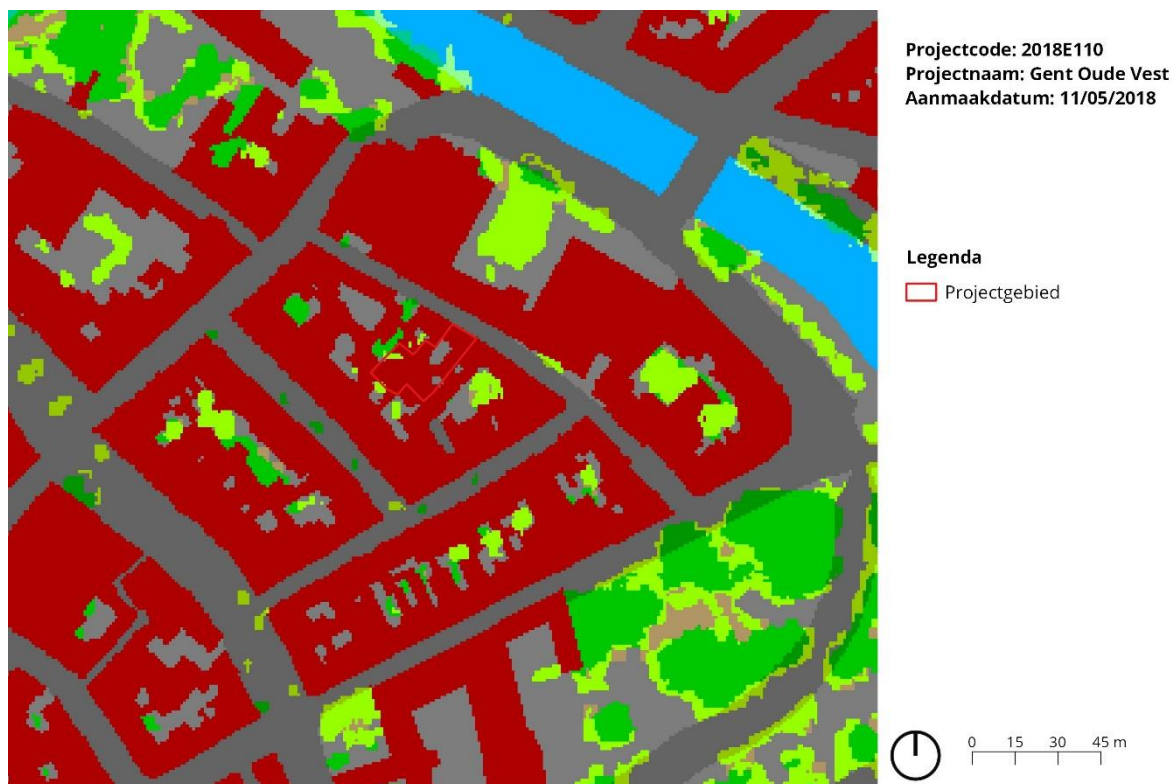
Het projectgebied ligt in stedelijk gebied en is niet gekarteerd op de bodemerosiekaart (Figuur 17).

2.3.1.4. Bodemgebruik

Op de bodembekdekkingskaart staat het projectgebied als volgt gekarteerd: bebouwing en afgedekte zones met gras en struiken (Figuur 18).

Figuur 17: de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 18: de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

#GOEDINERFGOED

#GOEDINERFGOED

2.3.2 Historisch-cartografische situering

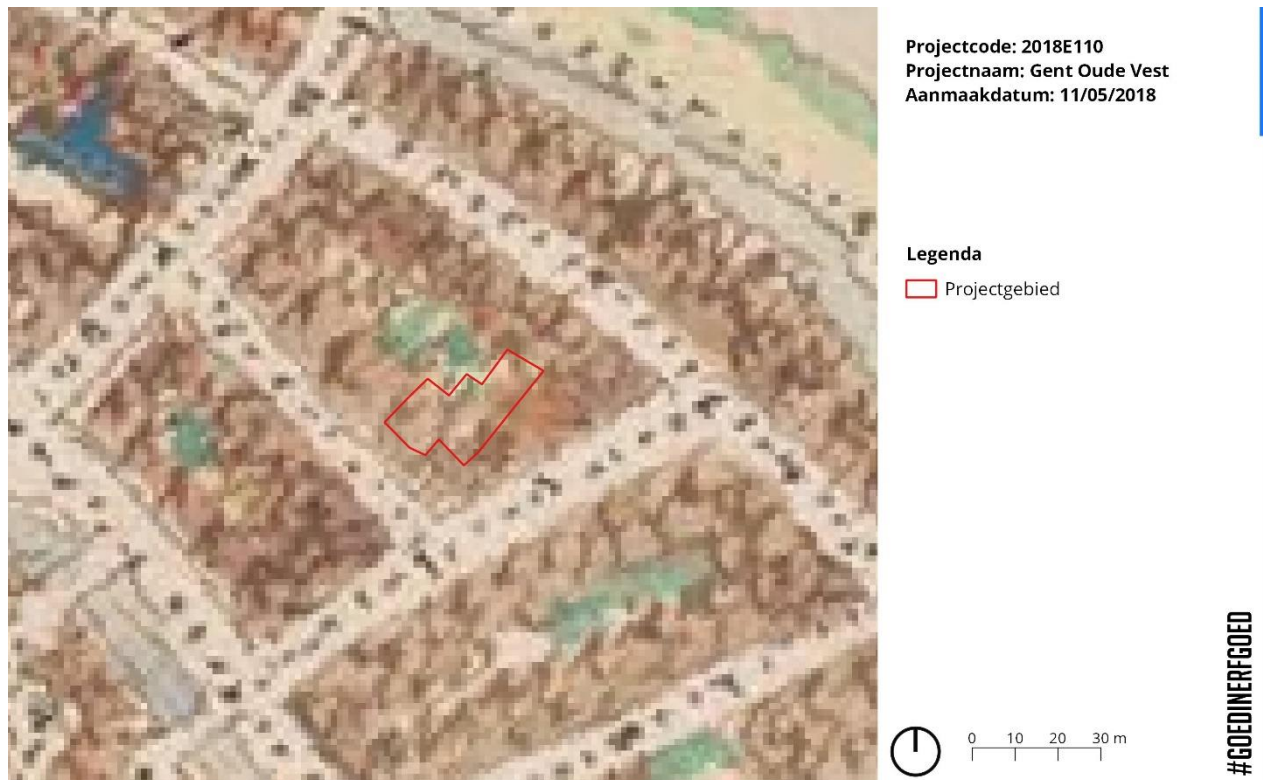
Tot 1213 vormde in de omgeving van het projectgebied de Ottogracht de buitengrens van Gent. Daarbuiten strekte zich een laaggelegen gebied uit omgeven door Leiearmen die op regelmatig tijdstip overstroomden (Laleman 2011). Deze gronden, waar ook het projectgebied zich situeert, werden in 1213 door de Graaf van Vlaanderen geschonken aan de stad Gent om een verdere oostwaartse ontwikkeling en verdediging mogelijk te maken. Tussen de Krommewal en de Nieuwbrugkaai werd de Nieuwe Leie gegraven, de nieuwe buitengrens van de stad. In de omgeving van het projectgebied werd er aan de stadszijde een aarden wal aangelegd. In dit nieuwe stadsdeel, oorspronkelijk aangeduid als *Over de Marct* of *Over de Gracht*, ontwikkelde zich vanaf de 13de eeuw onder impuls van de stad burgerlijke bewoning. Rond 1500 is er voor het eerst sprake van de Waterwijk (Devriese 1998; Devriese 1999).

Het gekende schilderij uit 1534 dat Gent afbeeldt in vogelvluchtperspectief (Figuur 19) toont het projectgebied en omgeving. Het actuele bouwblok Oudevest – Gelukstraat – Sint-Katelijnestraat – Goudstraat, is al herkenbaar in zijn huidige trapezoïde vorm en kenmerkt zich door dichte bebouwing.

Figuur 19: het projectgebied op het stadszicht uit 1534 (© STAM)

Op het stadsplan van Jacob van Deventer uit 1559 herkennen we eveneens het bewuste bouwblok. Door een zekere afwijking bij het georectificeren van de kaart situeert het projectgebied zich iets meer naar het noorden dan aangeduid op figuur 20. Ook hier zien we dichte stedelijke bebouwing. Een beeld dat wordt bevestigd door de kaart van Horenbault uit 1619 (Figuur 21).

Figuur 20: het projectgebied op de Deventerkaart, ca. 1559 (© Cartesius)

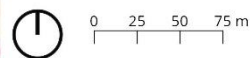
Figuur 21: het projectgebied op de kaart van Horenbault, ca. 1619 (© Stadsarchief Gent)

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

Legenda

Projectgebied

#GOEDINERFGOED

Figuur 22: het projectgebied op de kaart van Villaret (1729-1730) (©Geopunt)

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

Legenda

Projectgebied

#GOEDINERFGOED

Figuur 23: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt)

Figuur 24: het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt)

De Villaretkaart (1729-1730) blijkt voor het projectgebied weinig informatie aan te brengen. De perceelvormen zijn afwijkend van de oudere en jongere kaarten en doen een weinig nauwkeurige opname vermoeden (Figuur 22). De invulling van de percelen wijst op bebouwing. Op de Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) is het perceelblok waartoe het projectgebied behoort terug te herkennen in zijn actuele trapezoïde vorm. Het projectgebied is bebouwd (Figuur 23).

De Atlas der Buurtwegen (1843-1845) biedt geen nieuwe informatie aangezien het projectgebied niet werd gekarteerd. Ook de informatie op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) is eerder beperkt (Figuur 24): het projectgebied en omgeving kenmerkt zich nog steeds door dichte bebouwing. De Popp-kaart, opgesteld tussen 1842-1879 is niet beschikbaar voor het stedelijk gebied van Gent. Het primitief kadaster uit 1828 (figuur 25) toont de historische bebouwing op de betrokken percelen in detail. Het plan geeft de situatie weer aan het begin van de 19de eeuw. Langs de Oudevest zien we een situatie die weinig verschilt met vandaag: een L-vormig huis op het zuidelijk deel van het perceel. Op het noordelijk deel van het perceel – waar nu de inrit zich situeert – is er een doorgang. Op het achtererf herkennen we twee gebouwen. Een klein bouwwerk langs de noordelijke rand van het perceel betreft vermoedelijk een achterhuis van de woning langs de Oudevest 41. Dit is

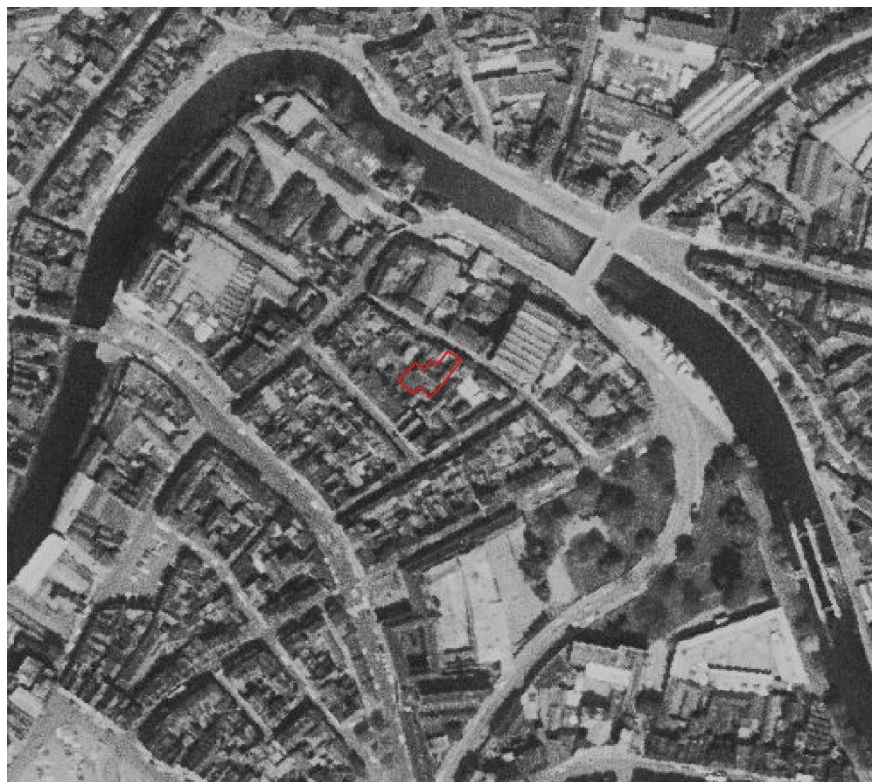
vandaag verdwenen. Een ruimer L-vormig gebouw over de ganse breedte van het perceel betreft vermoedelijk één of meerder achterhuizen behorende tot de panden langs de Sint-Katelijnestraat 16-22 en 14. Ook dit gebouw lijkt vandaag te zijn verdwenen en vervangen door meer recente constructies. Deze situatie is ook af te lezen van het kadasterplan van Gevaert en Van Impe van begin 20ste eeuw (Figuur 26).

Figuur 25: het projectgebied op het primitief kadaster (1828) (©Cartesius)

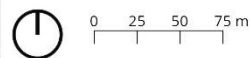
Figuur 26: het projectgebied op de kadasterkaart van Gevaert en Van Impe (ca. 1900) (©Cartesius)

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

Legenda

Projectgebied

#GOEDINERFGOED

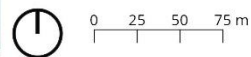
Figuur 27: het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

Legenda

Projectgebied

#GOEDINERFGOED

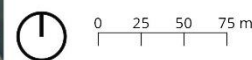
Figuur 28: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt)

Projectcode: 2018E110
 Projectnaam: Gent Oude Vest
 Aanmaakdatum: 11/05/2018

Legenda

Projectgebied

#GOEDINERFGEED

Figuur 29: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 2013-2015 (©Geopunt)

De bouwgeschiedenis van het pand langs de Oudevest 37/39 is gekenmerkt door meerdere verbouwing van recente datum. De huidige woning werd – na vermoedelijke complete vernietiging - heropgebouwd na WWII in de jaren 1940-50. De garageboxen en bergruimten werden gebouwd eind de jaren 1970².

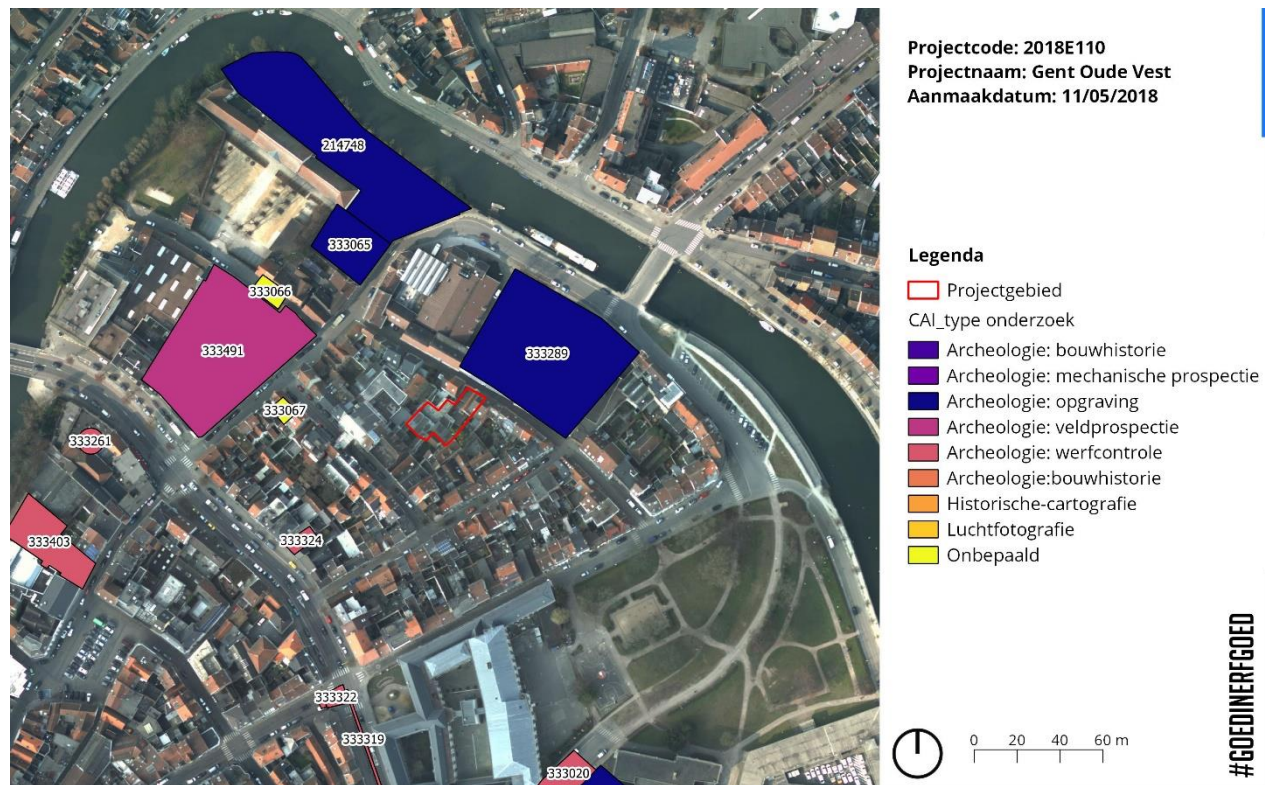
De opéénvolgende beschikbare orthofoto's illustreren de recente evolutie binnen het projectgebied. Op de orthofoto uit 1971 is de woning langs de Oudevest inderdaad al aanwezig in zijn huidige configuratie (Figuur 27). De orthofoto's uit de periode 1979-1990 (Figuur 28) en uit de periode 2013-2015 tonen de verdichting van het perceel door constructie van diverse bijgebouwen en de garageboxen (Figuur 29)

2.3.3. Archeologische situering

Verschillende archeologische waarneming, al dan niet opgenomen in de CAI, lichten ons in over de archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied. Het uitgevoerde onderzoek brengt voornamelijk informatie aan over de middeleeuwse en latere bewoning en

² Bouwaanvraag 1978 Oudevest 39 (toen nog 35) – Stadsarchief Gent

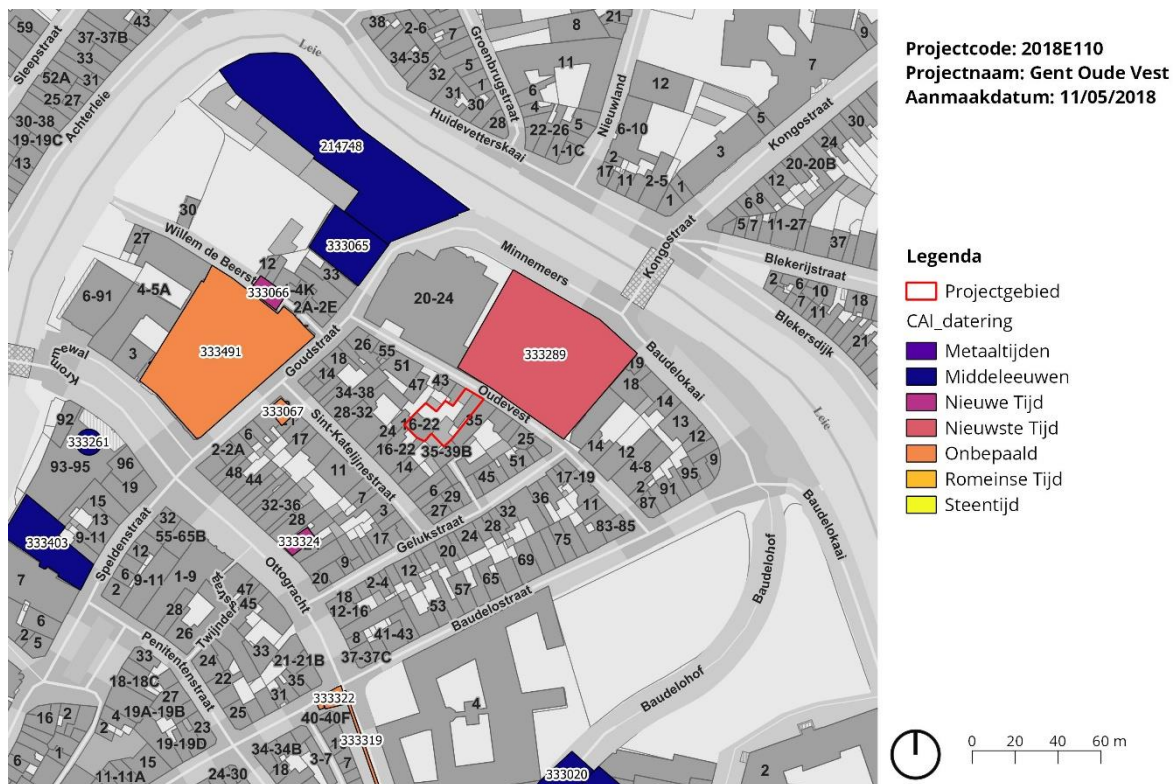
activiteit in de Waterwijk, en de bijhorende evolutie van een natuurlijk naar een cultureel en stedelijk landschap.

Figuur 30: CAI-data op de hedendaagse orthofoto volgens type onderzoek (©Geopunt)

In 2014 werd door BAAC Vlaanderen een onderzoek uitgevoerd in de Bibliotheekstraat (ID 214747). De zone betrof de achtererven van de huizen langs de Steendam (Van Remoorter et al. 2016). De resultaten van het onderzoek wezen op landwinning vanaf de 14de eeuw met onder andere ook de vondst van twee ovens. Ook uit de vroegmoderne tijd kwamen verschillende muurresten aan het licht. Vanaf de 17de tot 19de eeuw waren er leerlooiers actief in de omgeving.

In hetzelfde jaar werd er door BAAC Vlaanderen gegraven aan de Minnemeers (ter hoogte van nummers 2-4) (ID 214748). De opgraving toonde mooi de evolutie van de in oorsprong overstromingsgronden van de Leie. Vanaf de 13de eeuw probeerde de mens geleidelijk aan de gronden droog te krijgen en in te nemen. Met wisselend succes. Activiteiten hier bestonden vooral uit artisanat, waaronder een kopergieterij. Verder werden de (minne)meersen langs de Leie gebruikt als stortplaats en bleekweiden (Van Remoorter et al. 2015).

de strijd met het water aan en wordt het stadsdeel geleidelijk aan ontwikkeld en ontstaat er burgerlijke bewoning. In het projectgebied zijn al huizen zichtbaar op de vroegste kaarten (1534, stadszicht Gent), vermoedelijk gaat de eerste bebouwing terug tot de 14de eeuw of mogelijk 13de eeuw.

De bewaartoestand van eventuele middeleeuwse of vroegmoderne bewoningsporen lijkt weinig ideaal. De zone van de geplande werken kende immers intensieve post-1600 bouwactiviteit. Het gebied had de lijden onder het oorlogsgeweld tijdens WWII. Vermoedelijk verdween ook grotendeels het historische gebouwenbestand in deze periode. Het huis langs de Oudevest werd heropgebouwd in de periode 1940-50. De garageboxen en bergruimten werden gebouwd eind de jaren 1970.

Synthese

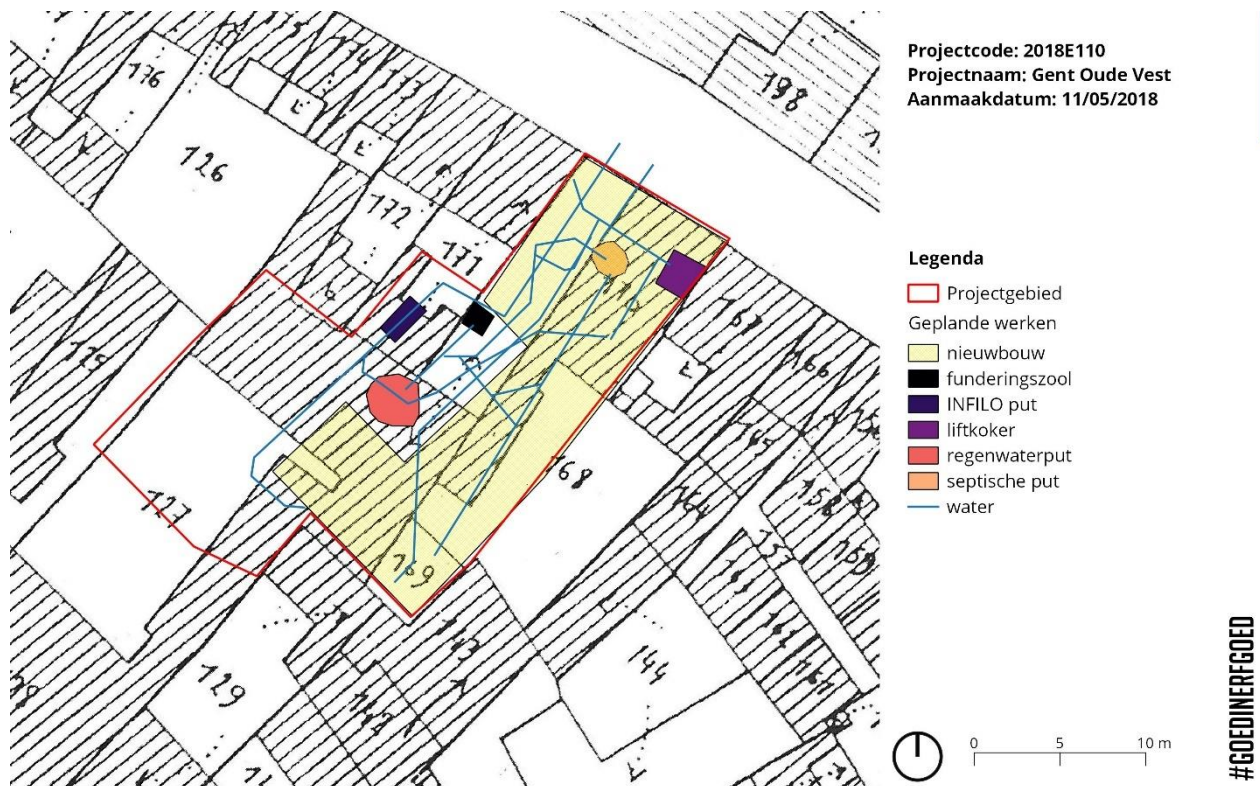
Deze synthese brengt de resultaten uit het landschappelijke, archeologische en historisch-cartografisch assessment in confrontatie met de geplande werken. De beschikbare bronnen leveren voldoende informatie om de vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden:

- *Wat is op basis van de bestaande bronnen het archeologisch potentieel van het projectgebied?*

Op basis van de bestaande bronnen wordt het archeologisch potentieel van het projectgebied ingeschat als hoog. De projectzone bevindt zich in de Waterwijk, een stadsdeel in het alluvium van de Leie dat in de 13de eeuw wordt opgenomen binnen de wallen. De kans op aantreffen van bewoningssporen van de 13de eeuw-18de eeuw reëel. Mogelijk bevinden middeleeuwse sporen zich wel op geruime diepte. Tijdens opgravingen in de omgeving (Minnemeers – bibliotheekstraat) werd vastgesteld dat sinds de middeleeuwen het looppniveau meermaals werd opgehoogd. Het prestedelijk landschap hier bestond uit natte meersen langs de Leie, een weinig aantrekkelijk gebied voor bewoning. De latere bewoning bleef vermoedelijk ook onderhevig aan wateroverlast.

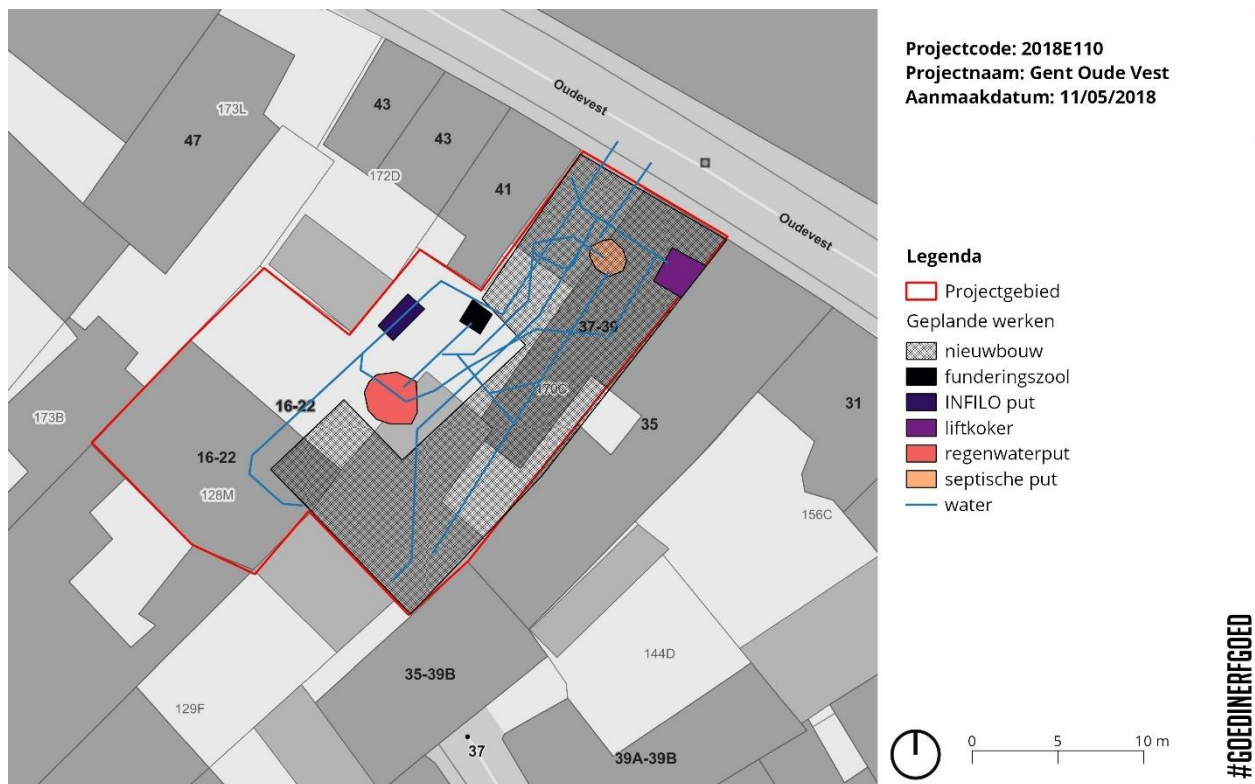
- *Wat is de bewaringstoestand van bodem en eventuele site(s) in het projectgebied?*

De bewaringstoestand van eventueel archeologisch erfgoed van voor de 13de eeuw is moeilijk in te schatten zonder terreinevaluatie. Mogelijk heeft de intense antropogene activiteit sinds de eerste stedelijke ontwikkeling zijn impact gehad. Hier vermelden we zeker de intense bouwactiviteit en doorgedreven renovatie / verbouwingen na WWII en de jaren 1970.

Figuur 36: primitief kadasterplan met aanduiding van de geplande verstoring (©Geopunt)

- Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?
De impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed is relatief groot. Het bebouwde grondoppervlakte (nieuwe toestand) bedraagt ca. 265 m² (=56,5% van de perceelsoppervlakte) en de bouwvrije zone is ca.204 m² (=43,5% van de perceelsoppervlakte) en bestemd als groenzone. De constructie die wordt opgetrokken wordt normaliter gefundeerd op een algemene funderingsplaat op plaatszand. Het gaat om een afgraving over een diepte van 50-60cm ten opzichte van de nieuwe 0-pas (= binnen vloerpas huidig gelijkvloers). Hierbij moet rekening gehouden worden met een vorstrand van circa 60cm breed en tot op vorstvrije diepte (circa 80cm onder het maaiveld). Verder is er lokaal nog verstoring door: (i) aanleg rioleringen (buisdiameter 110 mm tot op 85 cm diep) en toezichtputten (25 cm diameter tot op 1,3 m); (ii) aanleg regenwaterput van 15000 l (3,4 x 2,9 m, diepte 2,5 m) en infiltratieput van 1250 l (1,25 x 2,5 m, diepte 1,1 m); (iii) aanleg septische tank van 5000 l (diameter 2,15 m, diepte 2,3 m); (iv) aanleg liftkoker (2,3 X 2,4 m, diepte 1,75 m). Terreinevaluatie – waarbij de diepte en bewaartoestand van eventuele archeologische resten wordt bepaald - moet duidelijk maken welke impact deze werken hebben op eventueel archeologisch onderzoek.

Figuur 37: GRB-basiskaart met aanduiding van de geplande verstorning GRB-basiskaart (recent gewijzigde perceelsnrs: 128M=B1823b 170c=B1823c) (© geopunt) (©Geopunt)

- Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?*

Ja, indien de bewaartoestand voldoende goed is en de werken de diepte van de relevante archeologische werken bereiken. Kennisvermeerdering kan zich richten op de bewoning en materiële cultuur tijdens de middeleeuwen. Het onderzoek kan een bijdrage leveren in onze kennis van middeleeuws Gent en de Waterwijk meer specifiek. De geplande ingrepen biedt voldoende ruimtelijke inzichten om tot kennisvermeerdering te komen.
- Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?*

De archeologienota op basis van bureauonderzoek wordt beschouwd als volledig. De bestaande archeologische en historische bronnen leverden voldoende informatie om aan te tonen dat de kans op aantreffen van archeologisch erfgoed groot is. Bijkomende terreinevaluatie is echter nodig om de diepte en bewaartoestand van eventuele archeologische resten te bepalen. Verder archeologisch onderzoek in de vorm van proefputten lijkt kosten-baten aangewezen en de modaliteiten van dit verdergezet onderzoek worden geformuleerd in een programma van maatregelen.

2.3.7. Samenvatting

Particulier Katharina De Geyter plant een nieuwbouw langs de Oudevest 37/39. Door samenvoeging van 2 kadastrale percelen, waarbij de eigendomsrechten van de te verenigen percelen identiek zijn, ontstaat een perceel van ca. 469 m² (>300m²) en meer dan 100m² hiervan wordt geroerd door geplande werken met ingreep op de bodem. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht gezien het projectgebied zich in een vastgestelde archeologische zone bevindt.

De projectzone bevindt zich in de Waterwijk, een stadsdeel in het alluvium van de Leie dat in de 13de eeuw wordt opgenomen binnen de wallen. De kans op aantreffen van bewoningssporen van de 13de eeuw-18de eeuw reëel. Mogelijk bevinden middeleeuwse sporen zich wel op geruime diepte. Tijdens opgravingen in de omgeving (Minnemeers – bibliotheekstraat) werd vastgesteld dat sinds de middeleeuwen het looppniveau meermaals werd opgehoogd. Het pre-stedelijk landschap hier bestond uit natte meersen langs de Leie, een weinig aantrekkelijke gebied voor bewoning. De latere bewoning bleef vermoedelijk ook onderhevig aan wateroverlast.

De bewaringstoestand van eventueel archeologisch erfgoed van voor de 13de eeuw is moeilijk in te schatten zonder terreinevaluatie. Mogelijk heeft de intense antropogene activiteit sinds de eerste stedelijke ontwikkeling zijn impact gehad. Hier vermelden we zeker de intense bouwactiviteit en doorgedreven renovatie / verbouwingen na WWII en de jaren 1970.

De impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed is relatief groot. Terreinevaluatie – waarbij de diepte van eventuele archeologische resten wordt bepaald - moet duidelijk maken welke impact deze werken hebben op eventueel archeologisch onderzoek. Verder archeologisch onderzoek in de vorm van proefputten lijkt kosten-baten aangewezen en de modaliteiten van dit verdergezet onderzoek worden geformuleerd in een programma van maatregelen.

Bibliografie

Literatuur

Bru M., Vermeiren G. en Steurbaut P. 2015, Archeologisch onderzoek in de Otoogracht 4, Gent (O. VI.), *Archaeologia Medievalis* 38, 74-76.

De Moor G. 2000, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 22 Gent (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Devriese L. 1998, De Waterwijk in Gent. De stad verkavelt terrein, *Stadsarcheologie. Bodem en Monument in Gent* 22-4, 23-39.

Devriese L. 1999, De Waterwijk in Gent. Een 14de eeuws stadsdeel komt tot stand, *Stadsarcheologie. Bodem en Monument in Gent* 23-1, 14-41.

Gelaude F. 2010, Rivierduinen en dekzanden (Erfgoedmemo 44), Gent.

Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G. 1996, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 22. Gent (Schaal1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie..

Laleman M.C. 2011, Gent: de ontwikkeling van een stad aan de samenloop van Leie en Schelde, In Deligne C. & Soens T.(ed.), *Steden en water. Jaarboek voor ecologische geschiedenis* 2010, 9-32.

Van Remoorter O., Schellens S., en Vanoverbeke R. 2015, Archeologische opgraving Gent-Minnemeers (Ongepubliceerd Opgravingsrapport).

Van Remoorter O., Schellens S., en Vanoverbeke R. 2016, Archeologische opgraving Gent-Bibliotheekstraat (Ongepubliceerd Opgravingsrapport).

Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Historisch kaartmateriaal

Deventer J. 1559, Atlas des villes des Pays-Bas, (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.cartesius.be)

Ferraris J. J. F. 1771-1778, Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.geopunt.be)

Horenbault J. 1617, Kaart van Gent, (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.cartesius.be)

Popp P. C. 1842-1879, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.geopunt.be)

S.N. 1534, Gent in vogelvlucht (geraadpleegd op 11/05/2018 via [Stad Gent](http://stad.gent))

S.N. 1828, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.Cartesius.be)

S.N. 1843-1845, Atlas der Buurtwegen (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.geopunt.be)

Vandermaelen P. 1846-1854, Atlas cadastral du Royaume de Belgique (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.geopunt.be)

Villaret J. 1729-1730, Carte topographique de la partie de la Belgique comprise entre Gand et Tournay, Maestricht et Liège ..., (geraadpleegd op 11/05/2018 via www.geopunt.be)

Lijst van figuren

Figuur 1: projectgebied voorgesteld op de topografische kaart (© AGIV)	6
Figuur 2: projectgebied op de GRB-basiskaart (recent gewijzigde perceelsnrs: 128M=B1823b 170c=B1823c) (© geopunt)	6
Figuur 3: het projectgebied aangeduid op de hedendaagse orthofoto met de gebieden waar geen archeologie te verwachten valt en de grenzen van de archeologische zones (© geopunt)	7
Figuur 4: zicht op woning en doorgang vanaf de Oudevest	9
Figuur 5: zicht op de parkeerplaatsen en garageboxen vanaf de doorrit. Situatie voor de afbraak van de bedaking.....	9
Figuur 6: recente orthofoto: woning langs de Oudevest met daarnaast doorgang (boven) en daarachter een zone met opslagplaatsen, parkeerplaatsen en garageboxen (onder). Situatie na recentelijke afbraak van de bedaking. De verharding is vrijwel 100% (©Geopunt).....	10
Figuur 8: inplantingsplan en detailplannen met sneden nieuwe toestand (Groot formaat in bijlage, © Lieven Spiessens).....	13
Figuur 9: plannen en sneden bestaande toestand (Groot plan in bijlage, © Lieven Spiessens).....	14
Figuur 10: plannen en sneden nieuwe toestand (brandweerplan) (Groot plan in bijlage, © Lieven Spiessens).....	15
Figuur 11: projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen en de archeoregio's	19
Figuur 12. het projectgebied en hydrografie op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt) .	20
Figuur 13: het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel	20
Figuur 14: het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV) ..	22
Figuur 15: het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)	22
Figuur 16: de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)....	23
Figuur 17: de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)	24
Figuur 18: de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)	24
Figuur 19: het projectgebied op het stadszicht uit 1534 (© STAM).....	25
Figuur 20: het projectgebied op de Deventerkaart, ca. 1559 (© Cartesius).....	26

Figuur 21: het projectgebied op de kaart van Horenbault, ca. 1619 (© Stadsarchief Gent).....	26
Figuur 22: het projectgebied op de kaart van Villaret (1729-1730) (©Geopunt).....	27
Figuur 23: het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt).....	27
Figuur 24: het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt)	28
Figuur 25: het projectgebied op het primitief kadaster (1828) (©Cartesius).....	29
Figuur 26: het projectgebied op de kadasterkaart van Gevaert en Van Impe (ca. 1900) (©Cartesius).....	29
Figuur 27: het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt).....	30
Figuur 28: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt)	30
Figuur 29: het projectgebied op een orthofoto uit de periode 2013-2015 (©Geopunt)	31
Verschillende archeologische waarneming, al dan niet opgenomen in de CAI, lichten ons in over de archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied. Het uitgevoerde onderzoek brengt voornamelijk informatie aan over de middeleeuwse en latere bewoning en activiteit in de Waterwijk, en de bijhorende evolutie van een natuurlijk naar een cultureel en stedelijk landschap.....	31
Figuur 30: CAI-data op de hedendaagse orthofoto volgens type onderzoek (©Geopunt)	32
In 2014 werd door BAAC Vlaanderen een onderzoek uitgevoerd in de Bibliotheekstraat (ID 214747). De zone betrof de achtererven van de huizen langs de Steendam (Van Remoorter et al. 2016). De resultaten van het onderzoek wezen op landwinning vanaf de 14 ^{de} eeuw met onder andere ook de vondst van twee ovens. Ook uit de vroegmoderne tijd kwamen verschillende muurresten aan het licht. Vanaf de 17 ^{de} tot 19 ^{de} eeuw waren er leerlooiers actief in de omgeving.	32
In hetzelfde jaar werd er door BAAC Vlaanderen gegraven aan de Minnemeers (ter hoogte van nummers 2-4) (ID 214748). De opgraving toonde mooi de evolutie van de in oorsprong overstromingsgronden van de Leie. Vanaf de 13 ^{de} eeuw probeerde de mens geleidelijk aan de gronden droog te krijgen en in te nemen. Met wisselend succes. Activiteiten hier bestonden vooral uit artisanat, waaronder een kopergieterij. Verder werden de (minne)meersen langs de Leie gebruikt als stortplaats en bleekweiden (Van Remoorter et al. 2015).	32

Figuur 32: CAI-data op de hedendaagse orthofoto volgens datering (©Geopunt) ...	33
Figuur 36: primitief kadasterplan met aanduiding van de geplande verstoring (©Geopunt)	35
Figuur 37: GRB-basiskaart met aanduiding van de geplande verstoring GRB-basiskaart (recent gewijzigde perceelsnrs: 128M=B1823b 170c=B1823c) (© geopunt) (©Geopunt)	36